

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Емоційне ставлення до навчання студентів гуманітарних спеціальностей
в умовах карантинних обмежень

Виконала студентка групи П-4
спеціальності 053 Психологія
ШУКАЛО Анна Валеріївна
Керівник: Дергач М. А.
Рецензент: Родіна Н. В.
Нормоконтроль: _____ Анастасія ЛАПТЄВА

Запоріжжя
2022

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 63 с., 9 рис., 38 джерел, 6 додатків.

Об'єкт дослідження – навчальна діяльність студентів гуманітарних спеціальностей.

Предмет дослідження – емоційне ставлення до навчання студентів гуманітарних спеціальностей.

Мета дослідження – визначити та обґрунтувати особливості емоційного ставлення до навчання студентів гуманітарних спеціальностей в умовах карантинних обмежень.

В роботі було проаналізовано стан методологічного та методичного арсеналу сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури, зокрема, соціальної та педагогічної психології, вивчено специфіку дослідження психологічних особливостей ставлення до навчання, головних психологічних складових емоційних станів, цінностей, мотивації студентів гуманітарних спеціальностей до навчання в умовах карантинних обмежень.

Методами дослідження стали аналіз наукової і методичної літератури, порівняння, психодіагностичні процедури та авторський опитувальник.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає у виявленні факторів, які є позитивними індукторами у процесі ресоціалізації діяльності серед представників студентської молоді. А також у доповненні сучасних знань про психологічні основи навчання студентів в умовах карантинних обмежень.

Практичним значенням роботи є можливість використання отриманих результатів для подальшого вивчення психологічних аспектів формування певного ставлення до навчання у студентів закладів вищої освіти; в роботі практичних психологів, психологічних служб, на виробництвах, в державних закладах тощо.

СТУДЕНТИ, ЕМОЦІЙНЕ СТАВЛЕННЯ, МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ,
ЦІННОСТІ, КОПІНГ, КАРАНТИННІ ОБМЕЖЕННЯ

ВСТУП

Впровадження цифрових технологій дуже полегшує життя, що призводить до змін у багатьох сферах соціального життя, поступового переходу до «цифрового суспільства». Карантинні заходи щодо запобігання поширенню COVID-19 стали стимулюючим фактором розвитку цифрових соціальних контактів. В першу чергу зміни відбуваються в навчальному процесі, а саме змінюється формат навчання.

Але на сьогоднішній день для молоді пріоритетним залишається підтримання соціальних контактів завдяки використанню цифрових форм взаємодії.

Отже, **актуальність** вибраної теми зумовлено вимушеним переходом до абсолютно нового способу навчання, а також значні зміни звичного способу життя, пов'язані з пандемією, що зумовили стресову ситуацію для всіх учасників освітнього процесу. Цей фактор, в свою чергу, різко позначився на ефективності навчання та емоційній сфері студентів гуманітарних спеціальностей. Разом з тим сьогодні освітній процес студентів в Україні стикається з низкою проблем, які суттєво сповільнюють процес його розвитку, що впливає, перш за все, на соціальне та економічне зростання рівня життя, рівня освіченості, актуальності та кваліфікованості трудових ресурсів.

Але такі різкі зміни не могли не позначитись на психологічному рівні адаптації та емоційній сфері студентів. Отже, перед психологами постає завдання в гармонізації емоційного ставлення до навчання в умовах карантинних обмежень.

Проблемою вивчення мотивації до навчання займалися багато вчених, на самперед П. Анохін, А. Леонтьєв, Д. Макклелланд, С. Рубінштейн, П. Сімонов, В. Судаков, Р. Френкін та ін.

Особливостям емоційного стану учнів у останні десятиліття присвячені наукові праці та практична діяльність таких дослідників, як

Д. Бадмаєва, С. Гапонова, О. Пічугіна, Г. Буторіна, С. Велієва, О. Слєпїчєва, Г. Степанова, А. Федосєєва, А. Хромова, Є. Чернухіна, А. Щєтїніна та ін.

Виходячи з вище зазначеного ми можемо сформуванати мету нашої роботи:

Мета дослідження – визначити та обґрунтувати особливості емоційного ставлення до навчання студентів гуманітарних спеціальностей в умовах карантинних обмежень.

Практичним значенням роботи є можливість використання отриманих результатів для подальшого вивчення особливостей емоційного ставлення до навчання студентів гуманітарних спеціальностей в умовах карантинних обмежень. А також усвідомлення проблеми впливу емоційного ставлення до навчання на включеність учнів в освітній процес дозволить викладачам вузів змінити стратегію проведення занять, а психологічним службам університетів – провести цілеспрямовану роботу щодо створення методик для умов вироблення адаптивних можливостей учнів.

З вище зазначеного ми можемо говорити, про те, що дана проблема є актуальною та затребуваною у соціумі. До сьогодні відкритим лишається таке питання як адаптація студентів до умов навчання, їх загальна успішність, та психологічні складові емоційного ставлення.

Отже, особливо актуальним стає питання уособлювання картини потреб студентів України до навчання в умовах карантинних обмежень.

Виходячи з цього **об'єктом дослідження** стає навчальна діяльність студентів гуманітарних спеціальностей.

Предмет дослідження – емоційне ставлення до навчання студентів гуманітарних спеціальностей.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити провідні психолого-педагогічні концепції щодо навчальної діяльності студентів та визначити поняття «ставлення до навчання» та «емоційне ставлення до навчання».

2. Охарактеризувати головні психологічні складові, що зумовлюють формування певного ставлення до навчання у студентів закладів вищої освіти,

виявити та описати емоційне ставлення до навчання студентів гуманітарних спеціальностей в умовах карантинних обмежень.

3. Укласти рекомендації для студентів гуманітарних спеціальностей щодо гармонізації емоційного ставлення до навчання в умовах карантинних обмежень.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз наукової літератури з проблеми) та психодіагностичні (Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості(за С.С. Бубновим), Визначення життєвих цінностей особистості (за П. Івановим, Є. Колобовим), Діагностика мотиваційної структури особистості (за В. Мільманом), Шкала академічної мотивації (за Т. Гордєєвою, О. Сичьовим, Є. Осіним), Шкала позитивного та негативного афекту (за Є. Осіним), Авторський опитувальник, щодо емоційного ставлення студентів гуманітарних спеціальностей до навчання в умовах карантинних обмежень.

Вибірку дослідження склали 55 респондентів, що навчаються на гуманітарних спеціальностях, у віці від 17 до 21 року.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення і аналіз літературних джерел, узагальнення та систематизація, порівняння); емпіричні (спостереження, експеримент, аналіз мовленнєвої діяльності дітей); статистичні (кількісна та якісна обробка даних). Для визначення емоційного ставлення до навчання студентів гуманітарних спеціальностей в умовах карантинних обмежень був використаний такий діагностичний інструментарій:

1. Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості (С. С. Бубнов).
2. Визначення життєвих цінностей особистості (П. І. Иванов, Є. Ф. Колобов).
3. Діагностика мотиваційної структури особистості (В. Є. Мільман)
4. Шкала академічної мотивації (Т. О. Гордєєва, О. А. Сичьов, Є.М. Осін).
5. Шкала позитивного та негативного афекту (Є. М. Осін).

6. Авторський опитувальник, щодо емоційного ставлення студентів гуманітарних спеціальностей до навчання в умовах карантинних обмежень.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає у виявленні факторів, які є позитивними індукторами у процесі ресоціалізації діяльності серед представників студентської молоді. А також у доповненні сучасних знань про психологічні основи навчання студентів в умовах карантинних обмежень.

Апробація результатів дослідження відбулась на III Міжнародній науково-практичній конференції «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір», яка відбулася 12-13 травня 2022 року, м. Запоріжжя, Хортицька національна академія.

Структура та обсяг роботи. Бакалаврська складається зі вступу, двох розділів, які об'єднують шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел (38 найменувань) та шести додатків. Загальний обсяг роботи складає 63 сторінки, із них – 50 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Сучасний стан суспільного розвитку та динамічні зміни в світі створили переверот в усіх сферах людської діяльності, зумовивши зростаючу потребу суспільства у формуванні абсолютно нового формату навчання особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, креативних можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі.

В умовах пандемії чи не єдиним способом здобування освіти стає введення дистанційного навчання, тобто постає задача перегляду можливостей технологій дистанційного навчання.

Психолого-педагогічна адаптація до нових умов навчання включає в себе психологічний добробут та міжособистісні стосунки між студентами та викладачами, а також впливає на задоволеність студентів навчанням у вузі.

Найбільш розробленим з наукового погляду вважається психолого-педагогічний підхід, у якому досліджуються закономірності й природа процесу навчання, визначається його сутність і структура. Розуміння поняття «ставлення до навчання» виходить з визначення загальної сутності діяльності, яке ми знаходимо в працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтьєва та ін.

Основними компонентами будь-якої діяльності є потреби, мотиви, цілі, дії, підпорядковані свідомій меті, та операції, що залежать від умов досягнення конкретно визначеної мети. Психолого-педагогічні дослідження різняться множинністю підходів до визначення не лише сутнісних і категоріальних, а й змістових і структурних характеристик навчальної діяльності. Акценти у навчанні зміщуються із системи діяльності викладача на систему діяльності самого студента. Даний підхід дозволяє студентам виробити відповідальне та активне ставлення до освіти, підвищує інтерес до самонавчання та сприяє розвитку мотивації до навчання надалі.

В роботі було зазначено, що поняття «ставлення до навчання» розглядається паралельно у декількох основних напрямках. Нами було виявлено, що емоційне ставлення до навчання дозволяє студентам виробити

відповідальне та активне ставлення до освіти, підвищує інтерес до самонавчання та сприяє розвитку мотивації до навчання надалі. Тим самим, предметом педагогічного дослідження стає не стільки процес освоєння учням суми знань, скільки він сам і його здатність до самонавчання, а також способи його включення до навчальної діяльності та ставлення до процесу навчання в цілому, що відбиває його ставлення до діяльності та впливає на його результати. Тому емоційне ставлення до навчання визначає можливості саморегуляції учням своєї діяльності та поведінки.

За результатами проведеного опитування, було виявлено, що сучасні студенти в умовах карантинних обмежень завжди готові надати допомогу іншим та цінують власне визнання в очах близьких та рідних, але до проблем суспільства і його майбутнього значна частина молоді байдужа. Вони менше цікавляться суспільним життям, до того ж відбувається деформація і етичних ціннісних орієнтацій. Доцільно зауважити, що значимість цінності особистісного росту є в пріоритеті у більшості студентів. Студенти, саме гуманітарного напрямку, важливим вважають підтримку ментального здоров'я, прагнення до саморозвитку та допомогу іншим. На нашу думку, це пов'язано з особливостями виховання, сформованими цінностями. Зауважимо, що студенти мають низьку значимість соціальної позиції, але попри це вони засуджують, як фізичне так і моральне насильство. Тому, гіпотеза про те, що студенти мають низький рівень соціальної позиції – підтвердилась.

Ми також дослідили внутрішні мотиви, у студентів вони пов'язані з інтересом до саморозвитку, відчуття зростання компетентності. Досить актуальними є також мотиви, пов'язані із задоволенням від подолання труднощів, вирішення складних завдань і прагненням саморозвиватись. При цьому екстернальні мотиви, пов'язані з відчуттям зовнішнього примусу з боку значимих інших, батьків та викладачів, у студентів грають меншу роль, так само як і амотивація. Кореляційний аналіз виявив статистично значимий зв'язок між мотивом життєзабезпечення і загальною активністю, а також прагненням соціальної користі; Тобто, ми можемо стверджувати, що життєве забезпечення

студентів залежить від їх загальної активності, але зменшується зі збільшенням у них прагнення до соціальної користі.

Було виявлено, що в цілому мотиваційна сфера студентів характеризується перевищенням рівня мотивів підтримки (життєзабезпечення, комфорт, соціальний статус) над розвиваючими мотивами (загальної активності, творчої активності та суспільної корисності, спілкування). За результатами комплексу всієї батареї методик було виявлено, що більшість студентів мають позитивне відношення до дистанційного навчання. Тому думка про те, що студенти мають позитивне відношення до дистанційного навчання – підтвердилась.

За результатами дослідження більшість респондентів не відчуває емоційного виснаження після дистанційних занять, або відчувають його тільки час від часу. Незначна кількість студентів дратується через те, що мають обмежене «живе» спілкування з іншими студентами. Більшості сучасної молоді вистачає офлайн спілкування в меседжері з його новітніми технологіями відеозв'язку. Таке положення підтверджується наступним твердженням про «Незадоволена (-ний) дистанційним навчанням через низькі можливості технічних засобів комунікації». Переважна кількість випробуваних цілком заперечує це твердження. Але, за результатами дослідження, нами виявлено проблему нестачі живого спілкування з викладачем. Більшість студентів асоціюють дистанційне навчання з можливістю мати більше вільного часу, проводити більше часу з близькими та мати більш спокійну атмосферу навчання. Більшість студентів відзначає свій емоційний стан, як радісний та спокійний, але деякі студенти відчувають себе засмученими, а деякі навіть втомленими, доповнюючи це асоціаціями щодо великих обсягів самостійної роботи, яка вимагає більш високого рівня концентрації та активізації вольових якостей.